

« درس دوم: جهان ممکنات »

1. چند نوع رابطه میان موضوع و محمول یک قضیه وجود دارد؟ با مثال تعریف کنید

الف) رابطه وجوبی (ضروری) : زمانی است که در قضیه ای ارتباط میان موضوع و محمول ضروری و حتمی باشد . مثال: عدد چهار زوج است / انسان حیوان است.

ب) رابطه امتناعی (ممتنع) : اگر برقراری ارتباط بین موضوع و محمول یک قضیه غیر ممکن و محال باشد رابطه امتناعی است. مثال: عدد هشت فرد است / خدا دارای شریک است (خرداد 99)

ج) رابطه امکانی: زمانی است که برقراری ارتباط بین موضوع و محمول قضیه احتمالی است یعنی می تواند باشد و می تواند نباشد مثال: دیوار خانه ما سفید است / هوا سرد است.

2. در قضایای زیر نوع رابطه میان موضوع و محمول را مشخص کنید. (تمرین کتاب)

الف) مجموع دو ضلع مثلث بزرگتر از ضلع سوم است (واجب)

ب) ارتفاع و میانه در مثلث یکی است. (ممکن)

ج) مجموع زوایای مثلث برابر با سه قائمه است. (ممتنع)

3. رابطه وجود را با هر یک از موضوعات زیر مشخص کنید (امکانی / امتناعی / وجوبی) (تمرین کتاب)

خاک (امکانی) ، مهربانی (امکانی) ، سوختن (امکانی) ، سیاه سفید (امتناعی) ، دیو (امکانی) ،

خداوند (وجوبی) ، فرشتگان (امکانی) ، دریای جیوه (امکانی) ، روح (امکانی) ، پرنده (امکانی)

انرژی (امکانی) ، مربع پنج ضلعی (امتناعی) .

4. منظور از واجب الوجود بالغیر چیست؟ مثال بزنید

موجوداتی هستند که در ذات و ماهیت خود ممکن الوجودند و به واسطه علت های بیرونی ضرورت وجود پیدا کردند مانند انسان و تمام اشیاء و موجوداتی که اکنون وجود دارند واجب الوجود بالغیرند.

5. وقتی می گوئیم رابطه ماهیت انسان با وجود یک رابطه امکانی است منظور چیست؟

یعنی انسان می تواند باشد و می تواند نباشد، ذات او به گونه ای نیست که حتما باشد و همچنین به گونه ای نیست که حتما نباشد. (نسبت به وجود و عدم حالت مساوی دارد)

6. تکمیل کنید (تمرین کتاب)

- الف) موضوعی را که نسبت به محمول وجود، رابطه حتمی دارد **واجب الوجود** می گویند.
- ب) موضوعی را که نسبت به محمول وجود، رابطه احتمالی دارد **ممکن الوجود** می نامند.
- ج) موضوعی را که نسبت به محمول وجود، رابطه محال دارد **ممتنع الوجود** می گویند.

موجودات و ماهیات عالم :

واجب الوجود بالذات (فقط خداوند) : بدون نیاز به هیچ علتی و ذاتاً موجود است و محال است که نباشد.

واجب الوجود بالغير (انسان ، درخت) : اشیاء و موجوداتی که به وجود آمده اند اما این وجود از خودشان نیست بلکه از غیر و علتی دیگر دریافت کرده اند.

ممکن الوجود بالذات (دیو، میز): در ذات و ماهیتش نسبت به وجود و عدم حالت تساوی دارند .

ممتنع الوجود بالذات (شریک خدا ، دایره منتظم الاضلاع): ذاتا چنین چیزی نمی تواند وجود داشته باشد و محال است.

نکات مهم درس

1. موجودات **ماکروسکوپی** به ابر موجودات و موجودات **میکروسکوپی** به ریز موجودات گفته می شود.
2. تمام موجودات عالم به غیر از **خداوند** در ذات خود نسبت به وجود حالت **امکانی** دارند.
3. تمام موجودات و اشیائی که در حال حاضر در جهان وجود دارند **واجب الوجود بالغير**ند. (به جز خدا)
4. با بودن **علت**، وجود برای انسان و هر موجود دیگری **ضروری** شده و **واجب الوجود** می گردند.
5. اگر رابطه **ذاتی** یک ماهیت و موجودی با وجود رابطه **امتناعی** باشد هرگز نمی تواند به وجود بیاید .
6. اگر حقیقتی رابطه اش با وجود **ضروری** باشد حتماً به وجود می آید.
7. هر **واجب الوجود بالغيری** در اصل **ممکن الوجود بالذات** است که با بودن **علت** واجب الوجود شده .
8. اگر ماهیتی را در نظر بگیریم اما در جهان **نیابیم** معلوم می شود که این ماهیت از حالت **امکانی خارج** نشده است و **علتی نیست** که بتواند آن را به وجود بیاورد.

تمرین : مشخص کنید هر یک از موارد زیر در کدام دسته از ماهیات قرار می گیرند.

سنگ (واجب الوجود بالغير)	خداوند (واجب الوجود بالذات)
عدد بی نهایت (ممتنع الوجود بالذات)	سیمرغ (ممکن الوجود بالذات)
کوه الماس (ممکن الوجود بالذات)	انسان (واجب الوجود بالغير)
مثلث چهار ضلعی (ممتنع الوجود بالذات)	فرشتگان (واجب الوجود بالغير)
اسب آتش خوار (ممکن الوجود بالذات)	اجتماع نقیضین (ممتنع الوجود بالذات)

سوالات تستی

کدام مورد ممتنع الوجود است؟ کنکور 98

(ب) انسان هفت سر بالدار

(الف) اسب آتش خوار

(د) فیلی به اندازه مورچه

(ج) دایره منتظم الاضلاع

پایان درس دوم

